



Pasninkas – tai susilaikymas nuo mėsiškų valgių ir nuo sotaus ar prabangaus maisto. Pasninkas yra konkreti atgailos išraiška. Bažnyčioje atgailos dienos ir laikas yra visi metų penktadieniai ir gavėnia.

Katalikų Bažnyčios Kanonų teisė* skiria dvi sąvokas: abstinencija ir pasninkas. Abstinencija (lot. abstinentia – susilaikymas) – tai susilaikymas nuo mėsiškų valgių. Pasninkas – susilaikymas ne tik nuo mėsiškų valgių, bet ir nuo sotaus ar prabangaus maisto.

Lietuvoje susilaikymas nuo mėsiškų valgių tradiciškai vadinamas tiesiog pasninku, o griežtesnė pasninko forma buvo vadinama „juodu“ arba „sausu“ pasninku.

Besilaikantieji tokio pasninko, ne tik atsisako vartoti bet kokius gyvulinės kilmės produktus, bet dar radikaliau – valgo

tik juodą duoną, užsigerdami vandeniu. Nei bažnytinė teisė, nei moralinė teologija „juodo“ arba „sauso“ pasninko sąvokos nenaudoja, o Lietuvos vyskupų konferencijos instrukcija apie pasninką tokios radiklios pasninko formos nesiūlo.

Kokia pasninko prasmė?

Pasninkas pirmiausia primena, kad „žmogus gyvas ne vien duona, bet ir kiekvienu žodžiu, kuris išeina iš Dievo lūpų“ (Mt 4,4). Vadinasi, atgailos dvasios perspektyvoje pasninkas kviečia pajusti ir įvardinti tikruosius trūkumus, o tada susimąstyti apie grįžimą prie Dievo. Todėl svarbu ne vien įstatymo raidė, bet ir pasninko įstatymo dvasia.

Nuo pat pirmųjų krikščionybės amžių pasninkas buvo neatsiejamas nuo išmaldos ir gailingumo darbų. Tai ką žmogus sutaupydavo pasninkaudamas – atiduodavo stokojančiam. Pasninkas – tai proga atitaisyti pažeistą socialinį teisingumą.

Kartais pasninkas suprantamas vien kaip kūno marinimas. Tai nėra visiškai teisinga samprata. Pagal krikščionišką poziciją žmogus – tai kūno ir sielos vienovė. Pasninkaujant svarbu išlaikyti tą pusiausvyrą tarp kūniškos ir dvasinės žmogaus plotmės. Neužtenka vien kūno apsimarinimo – svarbus taip pat ir sielos apsimarinimas. Apsimarinimą turi lydėti kasdieninė malda, Šv. Rašto skaitymas, dalyvavimas šv. Mišiose, sakramentinė atgailos praktika (išpažintis), meilės ir gailingumo darbai, santarvė su kitais žmonėmis.

Plačiąja prasme pasninkas – tai susilaikymas nuo to, kas žeidžia ar iškreipia esminius žmogaus santykius: santykį su savimi, su artimu, su Dievu. Kiekvienam žmogui svarbu susimąstyti apie tai, kas žeidžia minėtus santykius, ir stengtis juos atitaisyti. Pavyzdžiui, grįžęs namo vyras visą vakarą praleidžia prie kompiuterio, užuot laiką skyręs žmonai ir vaikams. Gal vertėtų pamąstyti apie pasninkiną nuo kompiuterio?

Nereikia abstinencijos ar pasninko suprasti kaip kokios prievolės. Juo labiau, abstinencija ar pasninkas nėra tikslas, bet konkreti priemonė, per kurią Bažnyčia mus kviečia augti tikros atgailos dvasioje.

Kada praktikuojamas pasninkas?

Pasninkas privalomas Pelenų trečiadienį ir Didįjį penktadienį. Lietuvoje, pagal seną tradiciją, taip pat pasninkaujama Kūčių dieną (gruodžio 24 d.). Kūčių dienos pasninką patvirtino ir Lietuvos Vyskupų konferencija. Ankstyvojoje krikščionybėje visas gavėnios laikas buvo pasninko laikas, nes Jėzus Kristus dykumoje praleido keturiasdešimt dienų pasninkaudamas (Mt 4,2). Ši tradicija dar ir šiandien gyva kai kuriose vienuolijose.

Abstinencijos įstatymo laikomasi visais metų penktadieniais. Penktadienis yra Jėzaus Kristaus mirties ant kryžiaus prisiminimas, todėl kiekvieną penktadienį susilaikoma nuo mėsiškų valgių (išskyrus tuos atvejus, kai penktadienis sutampa su liturgine švente ar iškilme). Ankčiau, o kartais dar ir šiandien, kai kuriose šalyse pasninkaujama ir trečiadieniais. Šitai prisimenamas Judo išdavimas. Tačiau pasninkas trečiadieniais nėra Bažnyčios nustatytas.

Taip pat Bažnyčios tradicijoje egzistuoja taip vadinamas eucharistinis pasninkas. „Priimsiantysis Švenčiausiąją Eucharistiją, bent vieną valandą prieš Šventąją Komuniją turi susilaikyti nuo bet kokio maisto ar gėrimo, išskyrus tikrai vandenį ir vaistus. [...] Senyvi žmonės, ligoniai ir jais besirūpinantys asmenys gali priimti Švenčiausiąją Eucharistiją, net jei likus mažiau kaip valandai būtų ko nors valgę.“ (Plg. Kanonų teisės kodeksas 919)*.

Ką draudžia valgyti abstinencijos ir pasninko įsakymas?

Bažnytinė teisė ir vietiniai vyskupai aiškiai apibrėžia ką draudžia pasninko įstatymas. Draudžiama valgyti žinduolių ir paukščių mėsą bei jų produktus – tai, kas turi tiesioginį ryšį su mėsa. Leidžiama žuvis, jūros gėrybės, kiaušiniai, pieno produktai. Leidžiama taip pat naudoti gyvulių taukus maisto ruošimui. Vanduo, pienas ar vaisių sultys pasninko nelaužo.

Visos kitos maisto draudimo formos, ar vadinamieji „psninko patiekalai“ yra susiję su vietiniais ar net asmeniniais papročiais ir neturi įpareigojančios galios.

Ar visi turi pasninkauti?

Abstinencijos įstatymas saisto visus asmenis nuo keturiolikos metų amžiaus. Pasninko įstatymas įpareigoja visus pilnamečius iki šešiasdešimties metų. (Plg. Kanonų teisės kodeksas 1252)*. Nuo abstinencijos ir pasninko įstatymo atleidžia tik pakankamai svarbi priežastis. Pavyzdžiui: negalimumas jų laikytis, didelis nepatogumas, liga, sunkūs darbai ar pan. Tad nuo šių įstatymų atleidžiami ligoniai, silpnai besijaučiantys, nėščios ar žindančios moterys, dirbantys sunkų fizinį ar protinį darbą, ilgai keliaujantys, negalintys pasirinkti sau maisto, o turintys valgyti, kas jiems duodama, krikštynų, jungtuvių, laidotuvių, mirusiųjų minėjimų dalyviai. Įstatymas lieka galioti Pelenų trečiadienį, Didįjį penktadienį ir Kūčių dieną (Lietuvoje).
O kaip elgtis vaikams? Vaikai nėra saistomi nei abstinencijos, nei pasninko įstatymo. Tačiau tėvai kviečiami rūpintis, kad jų vaikai būtų ugdomi atgailos dvasia.

Svarbu...

Lietuvos vyskupai yra parengę instrukciją dėl atgailos ir pasninko dienų, kurią rasite <http://lvk.lcn.lt/naujienos/91>.

Ši instrukcija pateikia ne tik kanonines nuorodas, bet ir pasninko įstatymo paaiškinimą, kur ypatingas dėmesys kreipiamas į įstatymo dvasią ir įpareigojimo svarbą.

Dėl individualaus pasninko kokia nors asmenine intencija, ar kokia nors ypatinga forma – visada reikia tartis su savo dvasios tėvu, jeigu jo neturima – tiesiog su kunigu, siekiant išvengti jau minėtos kūniškos ir dvasinės žmogaus vienovės išderinimo, ar neįgyvendinamų pasižadėjimų užsikrovimo.

In medio stat virtus!**

Br. Saulius Rumšas OP

* Kanonų teisės kodeksas – Codex iuris canonici, Vilnius: Lietuvos vyskupų konferencija, 2012.

** Lot. posakis: dorybė yra ties viduriu arba dorybė nėra kraštutiniuose. Jis tinka visoms dorybėms, išskyrus teisingumą. Dorybė išlaiko pusiausvyrą tarp dviejų kraštutinių, pvz. susivaldymas ar saikingumas tarp persivalgymo ir badavimo. Posakis netinka tik teisingumui dėl to, kad reikia atiduoti kitiems visa tai, kas jiems priklauso.

<http://blog.gaveniamieste.lt/kas-yra-pasninkas/>